

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р **Виржиния Иванова Желязкова**

от Висшето училище по застраховане и финанси, доктор по икономика, научна специалност 05.02.10 “Световно стопанство и международни икономически отношения”, и доцент по научната специалност 05.02.02 “Финанси, парично обращение, кредит и застраховка”, член на Научното жури на основание на чл. 4 от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 57 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 57, ал. 1 от Правилата за развитие на академичния съвет в БСУ и заповед на неговия ректор № ЛС-134 от 08.08.2016 г.

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукцията, представена от гл. ас. д-р **ДИАНА СЪБОТИНОВА МЛАДЕНОВА**, единствен кандидат за участие в конкурса за академичната длъжност „доцент” по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност “Световно стопанство, МИО и международна търговска политика” в ЦИУН към БСУ.

Решението за обявяване на конкурса е отразено в Протокол № 3 от 27.05.2016 г. от Заседание на АС на БСУ и публикувано в Държавен вестник бр. 44 от 10.06.2016 г.

В срока за кандидатстване по процедурата (10 август 2016 г.) се яви и е допусната за участие от Комисията за допускане на БСУ един кандидат – гл.ас. д-р Диана Съботинова Младенова.

1. Общо представяне на получените материали

Кандидатът гл. ас. д-р Диана Съботинова Младенова е приложила общо 35 научни публикации, от които 1 монография, 3 студии, 16 научни статии, 13 публикувани доклади от научни конференции, един учебник „Световна икономика” и 5 учебници и учебни материали, публикувани за учебни цели на електронна платформа Moodle. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва: 4 публикации в чуждестранни издания и 31 – в български.

Документацията се характеризира с пълнота и отлично структуриране, което улеснява работата по оценяването на кандидата.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Гл. ас. д-р Диана Съботинова Младенова получава висшето си образование в Университета за национално и световно стопанство, гр. София, където следва в три специалности - „Икономическа журналистика“, „Теория и практика на специализирания превод – английски език“ и „Социално-икономическо планиране“, като през 1991 г. успешно се дипломира и по трите. В периода 2009-2012 г. е докторант към Институт за икономически изследвания при БАН - гр. София, като успешно защитава дисертационен труд на тема „Макроикономически последици от застаряването на населението“ по научна специалност 05.02.03 – Народно стопанство.

Първоначално след завършването на висшето си образование в периода 1992-1994 г. гл. ас. д-р Съботинова работи като преводач на икономическа литература от английски език и като икономически журналист в издателска къща „Делфин Прес“, гр. Бургас. От 1994 г. започва работа в Бургаския свободен университет (БСУ), като в периода до настоящия момент последователно заема длъжностите хоноруван асистент, асистент, старши асистент и главен асистент

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност

За периода от 22 години, в които гл. ас. д-р Съботинова е преподавател, тя води занятия по дисциплини от областта на икономикса и натрупва значителен опит в преподаването и в работата със студентите. Приложената служебна бележка от БСУ показва, че в периода 2012 г. досега тя има учебна заетост от общо 1 423 часа, или средно по 356 часа на учебна година. Дисциплините, по които преподава са следните „Световна икономика“, „Глобална икономика“, „Икономическа теория“, „Макроикономика“, „Икономика“. За целите на учебната дейност тя е изготвила 5 курса, поставени на платформата за електронно обучение: „Световна икономика“, „Глобална икономика“ (отделно за студенти в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“), „Поведенческа икономика“ и „Икономика“.

Прави впечатление, че гл. ас. д-р Съботинова проявява особена активност в областта на международния обмен, по-конкретно в рамките на програмите „Еразъм“ и „Еразъм+“, като посещава с учебна цел университети в Португалия, Шотландия, Германия, Турция и Холандия.

Информацията за учебно-педагогическата дейност на гл. ас. д-р Съботинова показва, че тя е преподавател с отлична подготовка и със сериозен опит, както и с амбиции

за бъдещо израстване – качества, които са необходимо условие за развитие в академичната област.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

От справката за научно-приложната дейност на гл. ас. д-р Съботинова става видно, че основната част от научните ѝ публикации са от областта на конкурса, а именно – „Световно стопанство, МИО и международна търговска политика“. Монографичният ѝ труд е посветен на проблематиката на международната търговска политика, учебникът ѝ е по проблемите на световната икономика, учебните материали на платформата за електронно обучение също са предимно от тази област, отделно част от научните ѝ статии и доклади са посветени пряко на тази тематика. Освен проблемите на международната икономика, една значителна по брой, но не по тежест част от научните публикации на гл. ас. д-р Съботинова (студии, статии и доклади) засягат и други важни за икономиката въпроси, основно от областта на икономическия растеж, демографията, културния профил на българския мениджмънт и други.

Считам, че с оглед на дългогодишната работа на гл. ас. д-р Съботинова, изследването от нея на различни теми от областта на икономиката е естествен процес. Плотворната ѝ работа по разнообразни икономически теми показва нейните широки научни интереси и ангажираността ѝ с редица съвременни проблеми, които тя изследва задълбочено и критично.

Приноси (научни, научно-приложни, приложни)

В представените за рецензиране научни трудове на гл. ас. д-р Съботинова се открояват пет области на научни приноси.

Първата област на приносите се установява предимно в монографичния труд на кандидата и тя е в сферата на международната икономика. В рамките на този труд се откроява анализът на основните съвременни проблеми на международната търговска политика в контекста на дискусията за това коя трябва да е водещата парадигма – протекционизма или свободната търговия. Този изключително актуален въпрос особено от началото на последната глобална финансова криза досега, е разгледан в критичен и дискуссионен план от кандидата. Проличава дълбокото осмисляне от нея на разглежданите проблеми, което прави възможно систематизирането на факторите, които се очаква да оказват влияние в близките години върху международната търговия. Освен това, много добре са очертани причините за наблюдаването на кризи в процеса на провеж-

дането на многостранните търговски преговори. Към публикациите в областта на международния икономикс, в които се установяват тези приноси, освен монографичния труд, принадлежат и статията „Националната държава в глобалната икономика“ (№ 19 от списъка на научните публикации), учебникът по „Световна икономика“ (№ 34), както и учебните материали на електронен носител (№ 35).

Втората област на научните приноси на гл. ас. д-р Съботинова разглежда проблемите за икономическия растеж и неговата връзка с различните форми на труд. В тази област като принос на кандидата се откроява предлаганата от нея методология за интегриране на незаплатения и доброволния труд в макроикономическите показатели. Разгледан е важният въпрос за това, че доходите от труд намаляват като част от БВП, а данъците върху труда се увеличават при същевременно намаляване на данъците върху дохода от капитал. Специално внимание е отделено на значението на признаването за производителни и на трите вида труд – платен, незаплатен и добровolen. Конкретните приноси на кандидата в тази област са видни от публикации № 2, 25, 26 и 33.

Третата област на приносите на гл. ас. д-р Съботинова се очертава в изследванията на културните особености на българския мениджмънт (публикация №3, 5, 8, 21) – тематика, която има сериозно значение за успеха на българския бизнес в международните икономически отношения. Сред важните изводи от мащабното изследване на културните различия на България с културите на 57 други държави по света е това, че значимите културни различия водят до по-висок риск и несигурност при вземането на решения, налагат необходимостта от събиране на много повече данни, изискват допълнителни инвестиции, отделяне на време за обучение и придобиване на знания и умения за работа в межкултурна среда. Значим приложен принос от това изследване е, че данните от измерените културни различия могат да бъдат приложени за моделиране на икономически отношения с различни страни и въз основа на тях да се изготвят прогнози за ефективността от различните международни бизнес дейности.

Четвъртата област на научните приноси на кандидата е в сферата на тематиката, посветена на демографските проблеми и е отразена в публикации № 4, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,17,18, 20, 23, 26, 28, 29 и 30. Тази проблематика, макар формално да няма отношение към тематиката на настоящия конкурс, има огромно значение за осветляването на значими феномени от областта на международните икономически отношения. Трудът като един от факторите на производството и всички проблеми, свързани с качеството на работната сила, оказва значимо влияние върху състоянието на глобалното търсене и предлагане. Основните приноси на кандидата в тази област могат да бъдат определени

по следния начин: заключението, че равнопоставеността на половете води до по-високо благосъстояние и може да се разглежда като показател за устойчиво развитие, извеждането на демографската промяна като детерминант на глобалното движение на труд и капитал, обосноваването на хипотезата, че демографски младите нации са нетни вносителители на капитал, докато демографски старите нации са нетни износители на капитал, предложеното решение на възникващите в резултат на променените демографски реалности предизвикателства на пазара на труда чрез политики в подкрепа на семейството, свързани със съвместяването на личния и професионалния живот.

Петата област на научните приноси на гл. ас. д-р Съботинова може да се дефинира като разнородна, или остатъчна, и се открива в публикации № 6, 7, 9, 22, 24, 27, 32. В рамките на тези публикации кандидатът разглежда различни значими икономически въпроси в аналитичен и критичен план и предлага собствена трактовка на разглежданите от нея проблеми. Такива са въпросите за свободните пари, времевата банка, безусловния доход и др. От тези публикации проличават активността на кандидата и многостранните ѝ интереси.

4. Оценка на личния принос на кандидата/-ите

Представените от кандидата в конкурса публикации са в общ обем над 800 страници. Прави впечатление, че мнозинството от научните трудове на гл. ас. д-р Съботинова са изготвени самостоятелно. От всички 35 броя публикации само 5 броя – една студия, две статии и два доклада (№ 3, 5, 8, 21, 33) са в съавторство. От това може да се заключи, че, от една страна, основните ѝ научни приноси са самостоятелни, но, че тя показва умение да работи и с други учени, с които изготвя съвместни публикации.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични забележки и препоръки.

6. Лични впечатления

Познавам гл. ас. д-р Съботинова от времето, когато следвахме докторантура в ИИИ на БАН. От самото начало на нашето познанство тя ме впечатли с ерудицията си, амбициите си в академичната и в научната област и с целеустремеността си. Плодовете на тези нейни качества са видни в значимия брой научни публикации, в които тя участва в настоящия конкурс, както и в голямата по обем академична работа, която извършва със студентите, видна от справка за нейната преподавателка натовареност и списъка с учебниците и учебните помагала, които е разработила в помощ на учебния процес.

Без съмнение гл. ас. д-р Съботинова се е изградила като сериозен учен и университетски преподавател през годините на своето академично развитие и участието ѝ в настоящия конкурс представлява напълно естествена част от растежа ѝ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Съботинова отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили национално и международно признание, като са публикувани в престижни национални и международни академични издания. Теоретичните ѝ разработки имат ясна практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на гл. ас. д-р Съботинова е несъмнена.

Постигнатите от гл. ас. д-р Съботинова резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Академичния съвет за избор на гл. ас. д-р Диана Съботинова Младенова на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност “Световно стопанство, МИО и международна търговска политика” в ЦИУН към БСУ

6.10.2016 г.

гр. София

Рецензент:

(п)

(доц. д-р Виржиния Желязкова)